

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ

**Національний університет
«Одеська юридична академія»**

Серія «Навчально-методичні посібники»

Б.А. Кормич, І.В. Міщенко

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Навчально-методичний посібник

Одеса
«Фенікс»
2021

Автори:

Кормич Б.А. – завідувач кафедрою морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор
Міщенко І.В. – доцент кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент

**Рекомендовано до друку Навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 1 від 21 вересня 2021 року).**

Рецензенти:

доцент кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»
доктор юридичних наук, доцент

Сарибасва Ганна Миколаївна;

професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Національного авіаційного університету, голова Фонду підтримки фундаментальних
досліджень, к.ю.н., доцент

Короткий Тимур Робертович

Кормич Б.А., Міщенко І.В. Інформаційне право України: навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання). Національний університет «Одеська юридична академія» 2021. – 45 с.

ЗМІСТ

Загальні положення.....	4
Тематичний план.....	6
Зміст програми за темами лекцій.....	7
Плани семінарських занять.....	18
Завдання для самостійної роботи.....	32
Індивідуальні завдання.....	34
Питання на іспит.....	35
Рекомендована література.....	38

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Актуальність. Останнім часом інформація стала чи не найважливішою частиною життя окремої людини, суспільства та держави. Інформаційні процеси поширилися на всі сфери та галузі соціального буття, стаючи фоновим супроводженням будь-яких подій та явищ, перетворюючись подекуди навіть на їхнє середовище. Одним із наслідків впливу на сучасний світ процесів глобалізації та інформатизації, бурхливого розвитку інформаційних і комунікаційних технологій є формування так званого «інформаційного суспільства», в якому знання й інформація стають ключовими ресурсами державного й суспільного розвитку. Процеси і зміни, пов'язані з формуванням інформаційного суспільства безумовно кардинально підвищують суспільне значення і роль інформаційних відносин та інформаційної діяльності, що в свою чергу зумовлює істотне збільшення обсягів правового регулювання в цій сфері. Саме це стало однією з головних причин визнання існування галузі інформаційного права в багатьох країнах світу, зокрема в Україні. А разом з тим розпочала свій розвиток відповідна наука та навчальна дисципліна. Важливість та необхідність вивчення цієї дисципліни студентами-правниками всіх факультетів та спеціалізацій є очевидною, зважаючи на універсальність категорій інформаційного права та прикладний характер знань про них у будь-якій галузі юриспруденції. Будучи тісно пов'язаним практично з усіма галузями права України та міжнародним правом, інформаційне право чинить суттєвий вплив на їхній розвиток, що в черговий раз підтверджує доцільність включення відповідної учбової дисципліни до програми підготовки фахівців за спеціальністю «Правознавство».

Предметом дисципліни «Інформаційне право України» є інформаційне законодавство, історія розвитку галузі, наука інформаційного права.

Цілі і завдання курсу. Основна мета при засвоєнні студентами положень навчальної дисципліни «Інформаційне право України» – досягнення всебічного глибокого розуміння природи й сутності інформаційно-правових відносин, підготовка до практичної діяльності висококваліфікованих магістрів права.

Загальні завдання курсу – вивчення і засвоєння положень вітчизняного та міжнародного законодавства, що регулює інформаційні правовідносини.

Уміння – використання отриманих при вивченні курсу знань при вирішенні професійних задач, застосовування положень нормативно-правових актів у практичній діяльності.

Навички – збір, обробка, систематизація та використання нормативно-правової інформації, її порівняльно-правового аналізу та використання в практичній діяльності

Вивчаючи курс «Інформаційне право України», студент повинен знати:

- основні поняття та категорії інформаційного права;
- чинне національне законодавство щодо інформаційної сфери;
- основні міжнародно-правові акти що регулюють суспільні відносини в галузі інформаційної діяльності;
- систему та компетенцію суб'єктів владних повноважень, що здійснюють адміністрування інформаційною сферою;

- ключові аспекти інформатизації процесу адміністрування.

Вивчаючи курс «Інформаційне право України», студент повинен вміти:

- використовувати норми та принципи національного та міжнародного права стосовно сфери інформаційних правовідносин;
- здійснювати юридичне забезпечення здійснення інформаційної діяльності та надання інформаційних послуг;
- брати участь в інформаційній діяльності суб'єктів публічної адміністрації.

Методична структура курсу. Викладання навчальної дисципліни «Інформаційне право України» здійснюється у формі лекційних занять з наступною перевіркою та закріпленням теоретичного матеріалу на практичних заняттях.

Мета лекції – формування орієнтованої основи для поступового засвоєння навчального матеріалу.

Практичні заняття з інформаційного права мають за мету закріплення й поглиблення теоретичних знань, набутих під час лекцій, а також вироблених навичок застосування норм інформаційного права в конкретних ситуаціях.

Структурно навчальна дисципліна «Інформаційне право» складається із Загальної та Особливої частин. Перша з них містить основні теоретичні положення, принципи й поняття інформаційного права, специфіку основних його інститутів. Ключовим у Загальній частині є аналіз прав і свобод людини у галузі інформації та механізмів її реалізації, які по суті є основою інформаційного права взагалі.

В Особливій частині розглянуто основні аспекти практичного регулювання інформаційних відносин та інформаційної діяльності. Зокрема, висвітлено питання правового регулювання обігу інформації з обмеженим доступом, інформаційну діяльність у сфері обігу відкритої інформації, в тому числі питання регулювання зв'язку й телекомунікацій, Інтернет, розповсюдження масової інформації тощо.

Навчально-методичний посібник «Інформаційне право України» рекомендовано студентам Національного університету «Одеська юридична академія», зокрема Судово-адміністративного факультету, факультету Адвокатури, факультету Психології, політології та соціології, а так само студентам центру заочного та дистанційного навчання.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

п/п	Назва теми	Аудиторні заняття						Самостійна робота		Разом	
		Всього		Лекції		Практичні		ден.	заоч.	ден.	заоч.
		ден.	заоч.	ден.	заоч.	ден.	заоч.				
1	Принципи та категорії інформаційного права	2	0	2	0	0	0	4	6	6	6
2	Предмет, метод та система інформаційного права	2	0	0	0	2	0	4	6	6	6
3	Гарантії прав і свобод людини в сфері інформації	4	2	2	2	2	0	4	4	8	6
4	Доступ до публічної інформації	4	0	2	0	2	0	4	6	8	6
5	Правові режими інформації та інформаційних ресурсів	2	2	0	2	2	0	4	6	6	8
6	Види інформації з обмеженим доступом	4	4	2	2	2	2	4	4	8	8
7	Національні інтереси та національна безпека в інформаційній політиці держави	0	0	0	0	0	0	8	10	8	10
8	Правове регулювання функціонування мережі Інтернет	2	0	2	0	0	0	4	10	6	10
9	Правове регулювання засобів телекомунікації	4	2	2	2	2	0	4	4	8	6
10	Правове регулювання діяльності друкованих засобів масової інформації	2	0	0	0	2	0	6	10	8	10
11	Правове регулювання діяльності електронних засобів масової інформації	4	0	2	0	2	0	4	7	8	7
12	Правове регулювання діяльності із захисту інформації	0	0	0	0	0	0	10	7	10	7
Разом:		30	10	14	8	16	2	60	80	90	90

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ЗА ТЕМАМИ ЛЕКЦІЙ

ТЕМА 1. ПРИНЦИПИ ТА КАТЕГОРІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

Цілі і завдання курсу. Інформація як категорія інформаційного права. Загальні характеристики інформації. Юридичні особливості інформації. Основні етапи розвитку технологій обробки інформації. Основні риси сучасного інформаційного суспільства. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства.

Приступаючи до вивчення курсу інформаційного права, студентам слід розуміти, що його основою є інформація – унікальна категорія, яка без будь-яких просторових та часових винятків не оминула жодної сфери особистісного, соціального та державного буття. В залежності від сфери її застосування різняться й визначення цього багатоаспектного поняття. Зважаючи на предмет інформаційного права як навчальної дисципліни, слід звернути увагу на легальне визначення цього поняття, яке міститься у Законі України «Про інформацію». Багатогранність інформації обумовлює розмаїття її ознак та властивостей, які для зручності поділяються на загальні (тобто ті, що характерні для будь-якої інформації) та юридичні (ті, що обумовлюють особливості правового регулювання суспільних відносин щодо неї). З'ясування зазначених властивостей дасть змогу глибше та точніше зрозуміти сутність та специфіку категорії інформації та пов'язаних з нею процесів.

Суспільне значення інформації не можливо переоцінити, і її роль з часом лише зростає, адже з потоку даних та відомостей вона поступово перетворюється на середовище, в якому одночасно знаходяться її творці та споживачі. Цей процес отримав спеціальну назву – інформаційне суспільство. З'ясувати природу, сутність та основні характеристики інформаційного суспільства допоможе ретроспективний аналіз розвитку технологій обробки інформації. Крім того, студентам стане у нагоді дослідження економічного, політико-правового, технологічного та інших аспектів формування та становлення інформаційного суспільства. Особливо корисним у цьому зв'язку буде ознайомлення з одним із перших міжнародних документів, присвячених розвитку інформаційного суспільства, - «Хартією глобального інформаційного суспільства», Окінава, 22 липня 2000 р., а також іншими міжнародно-правовими актами, які лягли в основу зазначених процесів.

ТЕМА 2. ПРЕДМЕТ, МЕТОД ТА СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

Поняття, предмет та метод правового регулювання інформаційного права. Система та джерела інформаційного права. Галузі інформації. Види інформації, передбачені національним законодавством. Поняття інформаційних правовідносин. Суб'єкти та об'єкти інформаційних відносин. Поняття та види інформаційної діяльності. Інформаційний простір.

Інформаційне право – чи не наймолодша галузь вітчизняного права, оскільки остаточно воно утвердилося в цій якості лише на зламі тисячоліть. Хоча і на

сьогоднішній день серед науковців точаться дискусії відносно предмета цієї молоді галузі права. Специфіка предмета правового регулювання інформаційного права обумовлюється неоднорідністю суспільних відносин, що його складають, більш складною структурою, ніж, приміром, в інших галузях права. Це у свою чергу дає можливість, хоч і не беззаперечно, визнати інформаційне право України комплексною галуззю права, яка «запозичує» норми інших галузей для регулювання відносин, що складають предмет її правового регулювання, а також зумовлює специфіку методу правового регулювання.

Підходи до визначення системи та джерел інформаційного права є традиційними. Студентам слід згадати, що внутрішню структуру будь-якої галузі права складають правові норми та правові інститути (в деяких випадках і субінститути). Всі вони належать або до Загальної, або до Особливої частин інформаційного права України в залежності від специфіки суспільних відносин, що ними регулюються.

Одним із ключових питань, на які слід звернути увагу студентам при вивченні цієї теми та яке матиме вплив на подальше засвоєння матеріалу, є класифікація інформації, що має не лише теоретичне, а й практичне значення. Підстав для такої класифікації, не кажучи вже про види самої інформації, надзвичайно багато, тому пропонується зупинитися лише на тих, які мають значення для правового регулювання суспільних відносин щодо відповідних видів інформації.

Окрім зазначених вище галузеутворюючих чинників, не менш важливим в контексті даної теми є з'ясування питання щодо поняття, суб'єктного складу та змісту інформаційних правовідносин. Останній же у свою чергу знаходить вираження у різноманітних видах інформаційної діяльності – створенні, збиранні, одержанні, зберіганні, використанні, поширенні, охороні та захисті інформації.

ТЕМА 3. ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЇ

Міжнародно-правові та конституційні засади прав людини в галузі інформації. Класифікація та генеза прав людини в інформаційній сфері. Підстави та випадки обмеження прав людини в галузі інформації. Захист персональних даних. Забезпечення інформаційних прав людини в правоохоронній діяльності. Доступ до правової інформації. Доступ до екологічної інформації. Захист від негативного інформаційного впливу. Інформаційні права громадян – суб'єктів виборчого процесу.

Забезпечення реалізації, охорони та захисту прав людини у всьому цивілізованому світі визнано основним пріоритетом функціонування кожної держави та міждержавних інституцій. Саме тому цим питанням присвячено чимало міжнародно-правових актів, багато з яких продубльовано у національних законодавствах багатьох країн світу, в тому числі й України. Та попри належний рівень правової регламентації, факти порушення прав людини, зокрема в інформаційній сфері, в нашій державі трапляються досить часто.

При вивченні даної теми студентам слід мати на увазі, що декларування, зазвичай шляхом закріплення в Конституції та законах України, прав та свобод людини ще не є запорукою їх дотримання іншими суб'єктами, тож звертати

особливу увагу слід на механізми гарантування передбачених законодавством прав, створення належних умов для їх реалізації та, врешті, засади юридичної відповідальності за їх обмеження та порушення.

Студент повинен знати не тільки перелік основних прав та свобод у сфері інформації, передбачених Конституцією України та іншими законами, але й розумітися на змісті кожного з них. Наприклад, в чому полягає свобода слова, чи встановлюються рамки, в межах яких людина може висловлювати свої думки, і що трапиться, коли така свобода завдає шкоди іншій людині? Крім того, в межах даної теми слід звернути увагу на правомірну можливість обмеження інформаційних прав людини, зокрема в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Крім того, слід зробити акцент на найбільш проблемних аспектах реалізації прав і свобод людини, в тому числі на механізмі захисту персональних даних, забезпеченні інформаційних прав громадян – суб'єктів виборчого процесу (зокрема, правилах передвиборчої агітації), реалізації інформаційних прав людини в правоохоронній діяльності та деякою мірою пов'язаним з нею доступом до правової інформації тощо. У цьому контексті буде доречним звернення до відповідної практики українських судів, а так само практики Європейського суду з прав людини щодо порушення статей 8 та 10 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року.

ТЕМА 4. ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Поняття та види публічної інформації. Правовий статус розпорядника публічної інформації. Обов'язки розпорядника публічної інформації. Гарантії доступу до публічної інформації. Оприлюднення публічної інформації. Процедура розгляду запитів на доступ до публічної інформації. Відповідальність за порушення порядку доступу до публічної інформації

Запропонована для розгляду тема присвячена висвітленню механізму реалізації права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень та інших розпорядників публічної інформації, та інформації, що становить суспільний інтерес. Прийняття закону України «Про доступ до публічної інформації» у 2011 році мало на меті сприяти підвищенню прозорості та відкритості діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування та інших публічних суб'єктів.

Головне завдання для студентів при вивченні даної теми – зрозуміти механізм отримання фізичними, юридичними особами та об'єднаннями громадян публічної інформації, зокрема встановити характер інформації, доступ до якої гарантується державою, форми доступу до неї, процедуру подання запитів на доступ до такої інформації. З іншого боку, слід звернути увагу на порядок її надання уповноваженими владними суб'єктами. Зокрема у цьому зв'язку необхідно

зупинитись на з'ясуванні обсягу їхніх обов'язків та процедурним аспектам їх виконання.

Окремо слід звернути увагу на гарантії забезпечення права на доступ до публічної інформації, серед яких у першу чергу слід розглянути такі:

1) обов'язок розпорядників інформації надавати та оприлюднювати інформацію;

2) можливість доступу до засідань колегіальних суб'єктів владних повноважень;

3) здійснення парламентського, громадського та державного контролю за дотриманням прав на доступ до публічної інформації;

4) юридична відповідальність за порушення законодавства про доступ до публічної інформації.

ТЕМА 5. ПРАВОВІ РЕЖИМИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Поняття інформаційних ресурсів. Правовий режим інформаційних ресурсів. Режим доступу до інформації, поняття та зміст. Інформація у відкритому обігу. Інформація в закритому обігу. Інформація в обмеженому обігу. Інформація у вільному обігу. Право власності на інформацію. Інформаційні продукти та інформаційні послуги.

При вивченні даної теми студентам доведеться ознайомитися з такими новими поняттями та категоріями інформаційного права, як «інформаційні ресурси», «правовий режим інформаційних ресурсів», «інформаційні системи», «інформаційні продукти», «інформаційні послуги».

Чи не щодня кожна людина користується значною кількістю різних за формою, змістовним наповненням, правовим режимом інформаційних ресурсів, кожен з яких має свого власника, адміністратора та власника інформації, яка складає контент того чи іншого інформаційного ресурсу. У цьому зв'язку слід звернути увагу на з'ясування правового режиму інформаційних ресурсів як сукупності правових норм, що регулюють суспільні відносини щодо того чи іншого інформаційного ресурсу.

Доступ до різних інформаційних ресурсів не однаковий, а залежить передусім від категорії інформації, що його наповнює. Більшість інформаційних ресурсів є відкритими для користування будь-якими зацікавленими особами. Інформаційні ресурси з обмеженим доступом призначені для певних категорій користувачів, визначених законодавством. Для детальнішого вивчення цього питання слід зупинитися на основах правового регулювання обігу інформації. Зокрема, студент повинен розуміти основні характеристики інформації, яка знаходиться у відкритому, закритому, обмеженому та вільному обігу.

Правовий обіг інформації нерозривно пов'язаний з такою складною категорією, як право власності на інформацію. Право власності має перш за все цивільно-правову природу, однак в контексті даної теми слід звернути увагу на те, хто та яким чином може стати власником інформації, які підстави виникнення права

власності на інформацію, і як таке право співвідноситься з правом власності на матеріальний носій інформації.

ТЕМА 6. ВИДИ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ

Державна таємниця. Звід відомостей, що становлять державну таємницю. Службова інформація. Конфіденційна інформація. Таємниця приватного життя. Комерційна таємниця. Загальна характеристика та види професійної таємниці. Обмеження інформації в інтересах слідства та судочинства. Охорона конфіденційної інформації у відповідності до міжнародних договорів України.

При вивченні даної теми студентам слід мати на увазі, що інформація з обмеженим доступом – це специфічна категорія інформації, яка вилучена з відкритого обігу через її особливу державну та суспільну цінність та значимість. Вона може бути відома лише певній категорії суб'єктів, відтак потребує спеціального захисту. В залежності від змісту цієї інформації, ступеня небезпеки або шкоди від її несанкціонованого використання вона поділяються на кілька видів – таємна, службова та конфіденційна інформація.

При вивченні питання про державну таємницю студентам необхідно звернути увагу на визначені в законодавстві ступені секретності інформації, що складає державну таємницю, процедуру віднесення інформації до цього виду таємниці, порядок допуску до неї. Крім того, необхідно орієнтуватися у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю (ЗВДТ), знати сфери державної діяльності, інформація щодо яких може визнаватися державною таємницею, мати уявлення про основні відомості у кожній із цих сфер.

Другий вид інформації з обмеженим доступом – службова інформація – міститься передусім у документах суб'єктів владних повноважень або зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці. Перелік відомостей, що становлять службову інформацію, складається державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими суб'єктами владних повноважень.

При вивченні конфіденційної інформації студентам слід звернути увагу на те, що нею є інформація про фізичну особу (персональні дані), а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, за винятком суб'єктів владних повноважень. Окремо слід зупинитися на характеристиці комерційної таємниці, яка є об'єктом цивільно-правового, господарсько-правового, адміністративно-правового та кримінально-правового захисту.

При розгляді питання щодо професійної таємниці слід основну вагу приділити таким її видам, як лікарська, адвокатська, нотаріальна, страхова таємниці тощо.

Крім того, при вивченні даної теми слід звернути увагу і на відомості, які не можуть бути віднесені до інформації з обмеженим доступом.

ТЕМА 7. НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ

Історія формування категорій національна безпека та національні інтереси. Поняття національних інтересів. Поняття національної безпеки. Поняття та склад інформаційної безпеки. Правові основи забезпечення інформаційної безпеки в Україні. Доктрина інформаційної безпеки України. Напрямки державної політики в сфері інформаційної безпеки. Об'єкти інформаційної безпеки України. Інституціональний механізм інформаційної безпеки. Міжнародно-правові засади інформаційної безпеки. Поняття та склад кібербезпеки. Правові основи забезпечення кібербезпеки в Україні. Стратегія кібербезпеки України.

Забезпечення інформаційної безпеки як складової національної безпеки України є одним з ключових напрямків діяльності держави. Саме тому теоретичним аспектам цієї теми слід приділити особливу увагу. Для нашої держави поняття національної, а разом з нею й інформаційної, безпеки є відносно молодим. Тому у цьому зв'язку корисним буде звернення до досвіду іноземних країн, зокрема, США як основоположника концепції національної безпеки, а також окремих європейських країн, які значно раніше розпочали розвиток цього напрямку державної політики.

При цьому основним предметом вивчення в рамках даної теми є інформаційна безпека України та механізм її захисту. Для розуміння основних понять та категорій теми варто детально проаналізувати нормативно-правову базу, в першу чергу Закон України «Про національну безпеку України», який визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз в тому числі в інформаційній сфері.

Інституціональний механізм інформаційної безпеки передбачає з'ясування переліку державних органів, які покликані забезпечувати за захищати інформаційну безпеку України доступними їм законними способами, їх системи, компетенції та розмежування повноважень. Особливу увагу слід звернути увагу на органи, основним завданням яких є вирішення питань інформаційної безпеки – Рада національної безпеки та оборони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України тощо. Крім того, слід проаналізувати й ті державні органи, окремі повноваження яких зорієнтовані на виконання завдань щодо забезпечення інформаційної безпеки України.

ТЕМА 8. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Основні поняття та принципи, пов'язані з функціонуванням Інтернет, визначені в національному законодавстві. Суб'єкти і об'єкти правовідносин, які виникають щодо функціонування Інтернет. Декларація Ради Європи «Про свободу спілкування в Інтернет». Національна програма інформатизації. Електронні документи та електронний документообіг. Правові основи розміщення інформації органів державної влади в Інтернет. Електронне урядування в Україні. Правові основи адміністрування домену «.UA». Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів.

Інтернет як невід'ємна частина державного, суспільного, особистого життя, сфера виникнення великої кількості суспільних відносин, з одного боку, потребує детального правового регулювання, а з іншого, - через свою унікальність та пов'язані з цим специфічні властивості, досить важко піддається контролю та адмініструванню. Всесвітній масштаб цього явища ускладнює правову регламентацію відносин, що виникають у зв'язку з користуванням всесвітньою мережею, попри це засадничі принципи функціонування мережі Інтернет закріплено в чинному законодавстві, як національному, так і міжнародному.

Основними суб'єктами правовідносин у сфері функціонування мережі Інтернет є оператори та провайдери, виробники, власники та розповсюджувачі інформації та інформаційних ресурсів в Інтернет, споживачі телекомунікаційних послуг.

Студентам слід звернути увагу на порядок використання мережі Інтернет у публічному секторі – в діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування тощо, масштаби та форми якого постійно зростають. Так, приміром, концепція створення «електронного уряду» має на меті забезпечення прямого інтерактивного контакту між громадянами та урядовими установами, в тому числі інформування всіх зацікавлених осіб про діяльність державних органів.

Деякі складнощі можуть виникнути при розгляді питання про правові основи адміністрування домену «.UA» у зв'язку зі значною кількістю технічних термінів у законодавстві та необхідністю володіння певними знаннями у відповідному напрямку. Тому слід зосередитися на з'ясуванні питань щодо суб'єктів адміністрування адресного простору українського сегмента Інтернет, мети та змісту такого адміністрування.

ТЕМА 9. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСОБІВ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ

Загальні принципи державного регулювання сфери інформаційних послуг. Класифікація видів інформаційної діяльності. Міжнародно-правові засади регулювання зв'язку та телекомунікацій. Міжнародний союз електрозв'язку. Генеральна угода з торгівлі послугами. Регулювання ринку телекомунікацій. Функції та завдання Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації. Національна таблиця розподілу радіочастот. Розподіл номерного ресурсу.

Інформаційною послугою є діяльність з надання інформаційної продукції споживачам з метою задоволення їхніх потреб. Спектр інформаційних послуг дуже широкий і різноманітний. Тому правове регулювання їх надання різниться в залежності від їх виду. Однак слід звернути увагу на три основні моделі правового регулювання інформаційної діяльності: 1) правове регулювання друкованих засобів масової інформації; 2) правове регулювання електронних засобів масової інформації; 3) правове регулювання зв'язку.

Телекомунікаційні послуги (телебачення, радіо, телефонний зв'язок тощо) є найбільш врегульованими, в тому числі на міжнародно-правовому рівні, у

порівнянні з іншими інформаційними послугами, через технічні складності їх надання, необхідність контролювати їх якість тощо.

При розгляді питання про регулювання ринку телекомунікацій студенти мають звернути увагу на такі напрями регулювання як: нагляд за ринком телекомунікацій, ліцензування діяльності у сфері телекомунікацій, визначення принципів взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, визначення основ розвитку та надання загальнодоступних телекомунікаційних послуг, регулювання тарифів та розподіл номерного ресурсу. Для цього слід проаналізувати діяльність Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ), яка є органом державного регулювання у сфері телекомунікацій, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом та надання послуг поштового зв'язку. У визначеній сфері НКРЗІ здійснює повноваження органу ліцензування, дозвільного органу, регуляторного органу та органу державного нагляду (контролю).

Студентами слід мати на увазі, що Національна таблиця розподілу радіочастот – це нормативно-правовий акт, який регламентує розподіл смуг радіочастот радіослужбам в Україні та визначає смуги радіочастот спеціального (Міноборони України, СБУ, МВС тощо) та загального (надавачі телекомунікаційних послуг, радіоаматори тощо) користування.

ТЕМА 10. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДРУКОВАНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Правове регулювання діяльності друкованих ЗМІ. Умови та порядок державної реєстрації друкованих ЗМІ. Правовий захист журналістів. Правові основи діяльності інформаційних агентств. Державна реєстрація інформаційних агентств. Правове регулювання видавничої справи.

Друковані засоби масової інформації (преса) є доступним та, відповідно, одним із найпоширеніших джерел інформації у світі. Важливо, що правове регулювання діяльності друкованих ЗМІ має узгоджуватися з проголошеними у всіх цивілізованих демократичних державах принципами свободи слова та заборони цензури. Тому воно повинно стосуватися перш за все форми такої діяльності, а також забезпечувати та гарантувати задекларовану свободу ЗМІ. Основним нормативно-правовим актом, що регулює діяльність преси, є Закон України «Про друковані засоби масової інформації».

Державна реєстрація друкованих ЗМІ є обов'язковою та відрізняє їх від інших видів друкованої інформації. Державній реєстрації підлягають всі друковані засоби масової інформації, що видаються на території України, незалежно від сфери розповсюдження, тиражу і способу його виготовлення.

Слід мати на увазі, що інформація, яка поширюється ЗМІ, в тому числі й друкованими, може постачатися іншими суб'єктами інформаційної діяльності – інформаційними агентствами. Діяльність інформаційних агентств полягає у збиранні, обробці, творенні, зберіганні, підготовці інформації до поширення, випуск та розповсюдження інформаційної продукції. До найвідоміших інформагентств

України належать: «УНІАН», «ЛІГАБізнес Інформ», «УНН» тощо. Основним нормативно-правовим актом, що регулює діяльність інформагентств, є Закон України «Про інформаційні агентства».

Правове регулювання видавничої справи здійснюється на основі Закону України «Про видавничу справу», який визначає загальні засади видавничої справи, регулює порядок організації та провадження видавничої діяльності, розповсюдження видавничої продукції, умови взаємовідносин і функціонування суб'єктів видавничої справи.

ТЕМА 11. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Правові основи діяльності електронних засобів масової інформації. Структура та повноваження Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення. Порядок ліцензування каналів мовлення та умови конкурсу на отримання ліцензій. Державний реєстр телерадіоорганізацій України. Візуальні позначки класифікації відеопродукції. Державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів. Правовий статус Інтернет-ЗМІ в Україні.

Електронні засоби масової інформації (ЗМІ), до яких належать телебачення та радіомовлення, поряд із пресою становлять основне джерело масової інформації. У порівнянні з друкованими, діяльність електронних ЗМІ потребує більш ретельної регламентації, в тому числі на міжнародному рівні, через необхідність залучення певних технічних засобів, радіочастотного ресурсу, а також достатньо високу ступінь умовності державних кордонів для інформації в електронному вигляді.

Вітчизняне законодавство, зокрема Закон України «Про телебачення та радіомовлення», визначає порядок допуску суб'єктів до цих видів інформаційної діяльності, її принципи, організаційні засади тощо.

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення є конституційним, постійно діючим колегіальним органом, метою діяльності якого є нагляд за дотриманням законів України у сфері телерадіомовлення, а також здійснення регуляторних повноважень, передбачених цими законами. Конкретний перелік наглядових та регуляторних повноважень Національної ради встановлено Законом України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення».

Одним із найважливіших регуляторних повноважень Національної ради є ліцензування телерадіомовлення, тобто видача, переоформлення, анулювання відповідних ліцензій. Ліцензія Національної ради на телерадіомовлення є єдиним і достатнім документом дозвільного характеру, що надає право ліцензіату вести телерадіомовлення. Порядок ліцензування телерадіомовлення визначається Законом України «Про телебачення і радіомовлення».

В рамках наглядових повноважень Національна рада здійснює нагляд за дотриманням телерадіоорганізаціями законодавства у сфері захисту суспільної моралі. З цією метою кіновідеопродукція, що транслюється на телебаченні на

території України, поділяється на три категорії залежно від аудиторії, на яку вона розрахована. Трансляція цієї кіновідеопродукції на телебаченні має супроводжуватися відповідними візуальними позначками.

У цьому зв'язку мова в першу чергу йде про такий вид кіновідеопродукції, як фільми. Їх розповсюдження та демонстрування здійснюється встановленими законодавством правилами. Зокрема, слід особливу увагу приділити отриманню Державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів (Прокатного посвідчення), яке є документом, що засвідчує відповідне право та визначає умови розповсюдження і демонстрування фільмів.

ТЕМА 12. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ

Основні принципи діяльності із захисту інформації. Захист інформації в інформаційних системах. Технічний захист інформації. Криптографічний захист інформації. Національна система конфіденційного зв'язку. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. Ліцензування та атестація робіт із захисту інформації.

Інформація, зважаючи на її особливі риси та властивості, потребує захисту. В залежності від режиму доступу до інформації різняться спрямованість та засоби такого захисту. Так, відкрита інформація захищається від знищення, видозмінення, пошкодження. Інформацію з обмеженим доступом слід захищати від зазначених вище дій, характерних для захисту відкритої інформації, а також від несанкціонованого доступу до неї, копіювання та поширення.

При розгляді питання про захисті інформації в інформаційних системах студентам слід проаналізувати Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах». Об'єктами захисту в цьому зв'язку є інформація, що обробляється в ній, та програмне забезпечення, яке призначено для обробки цієї інформації.

Основними в комплексній системі захисту інформації є технічний та криптографічний захист. Технічний захист спрямований на забезпечення інженерно-технічними заходами конфіденційності, цілісності та доступності інформації. Криптографічний захист – вид захисту, що реалізується за допомогою перетворень інформації з використанням спеціальних даних (ключових даних) з метою приховування (або відновлення) змісту інформації, підтвердження її справжності, цілісності, авторства тощо.

Національна система конфіденційного зв'язку – це сукупність спеціальних телекомунікаційних систем (мереж) подвійного призначення, які за допомогою криптографічних та/або технічних засобів забезпечують обмін інформацією з обмеженим доступом, крім інформації, що становить державну таємницю в інтересах органів державної влади та органів місцевого самоврядування, створюють належні умови для їх взаємодії в мирний час та у разі введення надзвичайного і воєнного стану.

Для функціонування Національної системи конфіденційного зв'язку, урядового зв'язку, а також формування та реалізації державної політики у сферах криптографічного та технічного захисту інформації, телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом України, поштового зв'язку спеціального призначення, урядового фельд'єгерського зв'язку була створена та функціонує Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. Вона є складовою сектору безпеки і оборони України.

Відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису) та технічного захисту інформації, за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України ліцензуються. Відповідно Кабінетом Міністрів України розроблені та затверджені ліцензійні умови, які визначають критерії та вимоги, яким повинні відповідати потенціальні постачальники таких послуг.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ПРИНЦИПИ ТА КАТЕГОРІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

1. Інформація як категорія інформаційного права.
2. Загальні характеристики інформації.
3. Юридичні особливості інформації.
4. Розвиток технологій обробки інформації та їх вплив на інформаційні процеси.
5. Основні риси сучасного інформаційного суспільства.
6. Програмні нормативно-правові акти щодо формування інформаційного суспільства.

Література

1. Бачило И.Л., Лопатин В.Н., Федотов М.А. Информационное право / Под ред. акад. РАН Б.Н. Топорнина. СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. С. 50 – 63, 84 – 108.
2. Калюжний Р.А., Швець М.Я., Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д. та ін. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики / за ред. Р.А. Калюжного, В.О. Шамрая. Київ: Видавництво “КВІЦ”, 2002. С. 19 – 36.
3. Інформація. Дипломатія. Психологія / Под ред. Кашлева Ю.Б. Москва: Известия, 2002.
4. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура: Пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана. Москва: ГУ ВШЭ, 2000. С. 435 – 455.
5. Кормич Б.А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К, 2011. С. 5 – 32.
6. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: Навч. посібник. Київ: Кондор, 2004. С. 40 – 70.
7. Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д., Гриценко В.В. та ін. Основи інформаційного права України: Навчальний посібник. Київ: Знання. С. 28 – 57.
8. Пазюк А.В. (ред.). Інтеграція України в європейське інформаційне суспільство: виклики та завдання. Київ: ФОП Клименко, 2014. 212 с. URL: <https://rm.coe.int/1680599369>.

Нормативні акти

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про інформацію: Закон України в редакції Закону № 2938-VI від 13 січня 2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 313.
3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 р. № 537-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 12. Ст.102.
4. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України 04.02.1998 № 75/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст.182.
5. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні»: Постанова Верховної Ради України від 03.07.2014 № 1565-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 33. Ст. 1163
6. Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй. Затверджена резолюцією 55/2 Генеральної Асамблеї ООН від 8 вересня 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_621#Text.
7. Декларація принципів «Построение информационного общества – глобальная задача в новом тысячелетии». Женева. 12 декабря 2003 г. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c57#Text.

ТЕМА 2. ПРЕДМЕТ, МЕТОД ТА СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

1. Поняття, предмет та метод інформаційного права.
2. Система та джерела інформаційного права.
3. Класифікація інформації в українському законодавстві.
4. Поняття та структура інформаційних правовідносин.
5. Поняття та види інформаційної діяльності.
6. Інформаційний простір.

Література

1. Бачило І.Л., Лопатин В.Н., Федотов М.А. Информационное право / Под. ред. акад. РАН Б.Н. Топорнина. СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. С. 50 – 63, 84 – 108.
2. Кормич Б.А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К, 2011. С. 33 – 63.
3. Кормич Б.А. Предмет та метод інформаційного права. *Актуальні проблеми політики*: Зб. наук. праць. Одеса: Юридична література, 2004. Вип. 19. С. 38 – 48.
4. Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д., Гриценко В.В. та ін. Основи інформаційного права України: Навчальний посібник. Київ: Знання. С. 28 – 57.
5. Калюжний Р.А. Марценюк А.Г. Предмет та методи інформаційного права. *Правова інформатика*. 2008. № 3 (19). С. 5 – 9.

Нормативні акти

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про інформацію: Закон України в редакції Закону № 2938-VI від 13 січня 2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 313.
3. Про державну статистику: Закон України від 17 вересня 1992 р. в редакції Закону України від 13.07.2000 *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 43. Ст. 362.
4. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25 червня 1993 року № 3322-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 33. Ст. 345.
5. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481.

ТЕМА 3. ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЇ

1. Міжнародно-правові стандарти прав людини в інформаційній сфері та їх класифікація.
2. Конституційні засади прав і свобод людини в інформаційній сфері.
3. Підстави та випадки обмеження прав людини в галузі інформації.
4. Доступ до правової інформації.
5. Доступ до екологічної інформації.
6. Інформаційні права громадян - суб'єктів виборчого процесу.
7. Захист персональних даних
8. Право на захист від негативного інформаційного впливу.
9. Захист прав і свобод у галузі інформації у Європейському суді з прав людини (на прикладі справ)

Література

1. Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-ї річниці незалежності України. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001.
2. Марущак А.І. Інформаційне право: доступ до інформації. Навчальний посібник. Київ: КНТ, 2007. 532 с.
3. Кормич Б.А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К, 2011. С. 64 – 115.
4. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: Навч. посібник. Київ: Кондор, 2004. С. 214 – 271.
5. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя. Науково-методичний посібник для суддів. Київ, 2015. С. 144 – 178.
6. Посібник за статтею 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод / Пер. з доп. О. Дроздова та О. Дроздової. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/1259d4263dac852ef056_file.pdf
7. Горова С. В. Особа в інформаційному суспільстві: виклики сьогодення / наук. ред. О. С. Онищенко. Київ, 2017. 467 с.
8. Соснін О. Права та свободи в інформаційно-комунікаційній діяльності сучасної людини. *Lexinform*. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/prava-ta-svobody-v-informatsijno-komunikatsijnij-diyalnosti-suchasnoyi-lyudyny/>
9. Дюрдіца І. Класифікація інформаційних прав і свобод людини та громадянина. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 7. С. 116 – 122.
10. Золотар О.О. Правовий статус людини в інформаційному суспільстві. Юридичний науковий електронний журнал. 2018. № 1. С. 84 – 87. URL: http://lsey.org.ua/1_2018/25.pdf.
11. Алексєєва Є. Доступ до екологічної інформації: аналітична записка. URL: https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/A2I_polisi.pdf

Нормативні акти

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#o95.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Перший протокол та протоколи № 1,4,6,7,9,10 та 11 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
5. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text.
6. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) від 25.06.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text.
7. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 7, № 8, № 9. Ст.48.
8. Про інформацію: Закон України в редакції Закону № 2938-VI від 13 січня 2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 313.
9. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010 № 34. Ст. 481.
10. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.

11. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.
12. Про рекламу: Закон України від 03 липня 1996 р. № 1121-IV в ред. Закону України від 11.07.2003 № 1121-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 8. Ст. 62.
13. Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 348. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-97-%D0%BF#Text>.
14. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2001 р. № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2001-%D0%BF#Text>.
15. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 10 червня 1997 р. № 503/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/503/97#Text>.
16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20 січня 2012 року № 2-пп/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text>.

Інтернет-ресурси

Онлайн-курс "Захист персональних даних", створений Офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та Офісом Ради Європи в Україні в межах Спільного проєкту "ЄС та Рада Європи працюють разом задля посилення операційної спроможності Омбудсмана у захисті прав людини" та у співпраці зі студією онлайн-освіти EdEra.

Посилання на першу частину курсу: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/?edit=true#!371>

Посилання на другу частину курсу: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/?edit=true#!372>

ТЕМА 4. ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1. Поняття та види публічної інформації.
2. Правовий статус розпорядника публічної інформації.
3. Обов'язки розпорядника публічної інформації.
4. Гарантії доступу до публічної інформації.
5. Оприлюднення публічної інформації.
6. Процедура розгляду запитів на доступ до публічної інформації.
7. Відповідальність за порушення порядку доступу до публічної інформації.

Література

1. Науково-практичний коментар до Закону України «Про доступ до публічної інформації» / За заг. ред. Д. Котляра. Київ, 2012. URL: http://kvs.gov.ua/Dost_public/Nauk-prak_kom.pdf
2. Бачило І.Л. Информационное право. Основы практической информатики. Москва: Юринформцентр, 2001. с. 99 – 105.
3. Марущак А.І. Інформаційне право. Доступ до інформації: Навчальний посібник. Київ: КНТ, 2007. 532 с.
4. Кормич Б.А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К, 2011. 334 с.
5. Доступ до публічної інформації: найчастіші запитання та відповіді / За заг. ред. В. Андрусіва, Д. Котляра; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. Київ: Агентство «Україна», 2012. 64 с.

Нормативно-правові акти

1. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) від 25.06.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text.
2. Про інформацію: Закон України в редакції Закону № 2938-VI від 13 січня 2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 313.
3. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.
4. Про затвердження граничних норм витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитом на інформацію: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. № 740. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2011-%D0%BF#Text>
5. Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації: Указ Президента України від 05.05.2011 № 547/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/547/2011#Text>.

Електронні ресурси:

Роз'яснення законодавства та правозастосування. *Офіційний веб-сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини*. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/informright/rozyasnennya-zakonodavstva-ta-pravozastosuvannya/>

ТЕМА 5. ПРАВОВІ РЕЖИМИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

1. Поняття та правовий режим інформаційних ресурсів.
2. Режим доступу до інформації, поняття та зміст.
3. Основні принципи правового регулювання обігу інформації.
4. Відкрита інформація.
5. Інформація з обмеженим доступом: загальна характеристика.
6. Обмеження щодо розповсюдження інформації.

Література

1. Бачило И.Л. Информационное право. Основы практической информатики. Москва: Юринформцентр, 2001. с. 99 – 105.
2. Бахрах Д. Н. Административное право: Учебник для вузов. Москва: БЕК, 1999. С. 202.
3. Копылов В.А. Информационное право. Москва: Юристъ, 1997. с. 32 – 37.
4. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи. Київ: Кондор, 2004. с. 272 – 332.
5. Кормич Б.А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К, 2011. С. 155 – 175.
6. Белевцева В.В. Правовий режим інформаційних ресурсів. *Інформація і право*. 2011. № 3(3). С. 41 – 46.
7. Мороз В.М. Інформаційний ресурс як об'єкт державного управління: зміст, принципи та характеристика системи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 1. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1547>. DOI: 10.32702/2307-2156-2020.1.1.

Нормативно-правові акти

1. Про інформацію: Закон України в редакції Закону № 2938-VI від 13 січня 2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 313.
2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.
3. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20 листопада 2003 р. № 1296-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 14. Ст.192.
4. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст. 18.
5. Про культуру: Закон України від 14 грудня 2010 р. № 2778-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 64. Ст. 168.
6. Про рекламу: Закон України від 3 липня 1996 року № 270/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 39. Ст. 181.

ТЕМА 6. ВИДИ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ

1. Поняття та правовий режим державної таємниці.
2. Державні експерти з питань таємниць.
3. Порядок засекречування інформації.
4. Звід відомостей, що становлять державну таємницю. Класифікація видів секретної інформації.
5. Міжнародні передачі таємної інформації
6. Службова інформація, її правовий режим.
7. Порядок надання носіям інформації грифу «ДСК».
8. Конфіденційна інформація: поняття, режим доступу.
9. Комерційна таємниця.
10. Професійна таємниця.
11. Банківська таємниця.
12. Відповідальність за порушення правового режиму інформації з обмеженим доступом.

Література

1. Копылов В. А. Информационное право. Москва: Юрист, 2002. 427 с.
2. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи. Київ: Кондор, 2004. с. 272 – 332.
3. Кормич Б.А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К, 2011. С. 176 – 215.
4. Чердинцев Ю.Г. Адміністративно-правове регулювання режиму державної таємниці в Україні. Дис. ... д-ра філос. Одеса, 2020.
5. Ліпкан В. А., Баскаков В. Ю. Адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом в Україні: Монографія / За заг. ред. В. А. Ліпкана. Київ: ФОП О. С. Ліпкан, 2013. 344 с.
6. Єсімов С., Ковалів М., Скриньковський Р. Правові режими службової інформації в Україні. *Path of Science*. 2018. Vol. 4, No 4. DOI: 10.22178/pos.33-5.
7. Ємельянов С. Л. Проблемні аспекти класифікації інформації з обмеженим доступом в Україні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»* Одеса: Юрид. л-ра, 2012. Т. 12. С.130 – 140.
8. Буртник Х. Конфіденційна інформація, інформація про особу та персональні дані: співвідношення і регулювання. URL:<https://cedem.org.ua/analytics/konfidentsijna-informatsiya-informatsiya-pro-osobu-ta-personalni-dani-spivvidnoshennya-i-regulyuvannya/>

Нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40 – 44. Ст. 356.
2. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-ХІІ в редакції Закону № 1079-ХІV від 21.09.99. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 49. Ст. 428.
3. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-ІІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5- 6. Ст. 30.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
5. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
6. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 № 2801-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.
7. Про затвердження Типової інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 736. *Офіційний вісник України*. 2016. № 85. Ст. 2783.
8. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці *Постанова Кабінету Міністрів України* від 9 серпня 1993 р. № 611. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text>.
9. Про затвердження Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці: Постанова Національного банку України від 14 липня 2006 р. № 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0935-06#Text>.
10. Звід відомостей, що становлять державну таємницю: Наказ Центрального управління Служби безпеки України 23 грудня 2020 року № 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#n7>.
11. Про затвердження зобов'язання громадянина України у зв'язку з допуском до державної таємниці та анкети для оформлення допуску до державної таємниці: Наказ СБУ № 190 від 18 червня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0753-01#Text>.
12. Про затвердження Інструкції про порядок здійснення Службою безпеки України контролю за додержанням порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни: Наказ Центрального управління Служби безпеки України 18.08.2017 № 471. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1127-17#Text>.
13. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: Наказ Національного агентства України з питань державної служби 05 серпня 2016 року № 158 (у редакції наказу Національного агентства України з питань державної служби від 28 квітня 2021 року № 72-21). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>.
14. Про Перелік посадових осіб, на яких покладається виконання функцій державного експерта з питань таємниць: Указ Президента України від 19 травня 2020 року № 190/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190/2020#Text>.

ТЕМА 7. НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ

1. Історія формування категорій національна безпека та національні інтереси.
2. Поняття та правові основи інформаційної безпеки України.

3. Напрямки державної політики в сфері інформаційної безпеки.
4. Поняття та склад кібербезпеки. Правові основи забезпечення кібербезпеки в Україні.
5. Інституціональний механізм інформаційної безпеки.
6. Функції Ради національної безпеки і оборони України.
7. Міжнародно-правові основи інформаційної безпеки.

Література

1. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи. Київ: Кондор, 2004. с. 272 – 332.
2. Косевцов В.О., Бінько І.Ф. Національна безпека України: проблеми і шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів / Рада національної безпеки України, НІСД. Київ, 1996.
3. Кремень В.Г., Бінько І.Ф. Головащенко С.І. Політична безпека України: концептуальні засади та система забезпечення. Київ: МАУП, 1998.
4. Ліпкан В.А. Максименко Ю.Є., Желіховський В.М. Інформаційна безпека України в умовах Євроінтеграції. Київ: КНТ, 2006.
5. Запобігання новим викликам та загрозам інформаційній безпеці України: правові аспекти: матеріали наук.-практ. конф. / 06 жовт. 2016 р. / Упоряд.: В.М. Фурашев. Київ: НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», Вид-во «Політехніка», 2016. 204 с.
6. Нашинець-Наумова А.Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання. Монографія. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 168 с.
7. Золотар О.О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика: монографія. Київ: ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2018. 446 с.
8. Грабар Н. С. Механізми інформаційної безпеки України в умовах інформаційного глобалізму. *Право та державне управління*. 2019. № 2 (35). Том 1. С. 168 – 173. DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2-1.26>.
9. Ільницька У. Інформаційна безпека України: сучасні виклики, загрози та механізми протидії негативним інформаційно-психологічним впливам. *Гуманітарні візії*. 2016. Т. 2 №» 1. С. 27 – 32.

Нормативно-правові акти

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст.241.
2. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3475-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 258.
3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 р. № 537-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 12. Ст.102.
4. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.
5. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 року № 183/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.
6. Конвенція про кіберзлочинність. Рада Європи. Будапешт 23 листопада 2001 р. (Ратифіковано Законом України «Про ратифікацію Конвенції про кіберзлочинність» від 7 вересня 2005 р. № 2824-IV).
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25 лютого 2017 р. №47/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>.

8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію кібербезпеки України": Указ Президента України від 26 серпня 2021 р. № 447/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013>.
9. Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України: Постанова Верховної Ради України від 16 січня 1997 р. № 3/97-ВР. *Голос України*. 4 лютого 1997. С. 5.
10. Питання Апарату Ради національної безпеки і оборони України: Указ Президента України від 26 лютого 2021 р. № 76/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76/2021#Text>
11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 4 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

ТЕМА 8. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

1. Основні поняття і принципи пов'язані з функціонуванням Інтернет визначені в національному законодавстві.
2. Суб'єкти і об'єкти правовідносин які виникають щодо функціонування Інтернет
3. Декларація Ради Європи «Про свободу спілкування в Інтернет»
4. Національна програма інформатизації
5. Електронні документи та електронний документообіг.
6. Поняття та функції «електронного уряду»
7. Види послуг, що надаються системою «електронний уряд»
8. Правові основи розміщення інформації органів державної влади в Інтернет.
9. Правові основи адміністрування домену «.UA».

Література

1. Бачило І.Л., Лопатин В.Н., Федотов М.А. Информационное право / Под. ред. акад. РАН Б.Н. Топорнина. СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. С. 50 – 63, 84 – 108.
2. Копылов В. А. Информационное право. Москва: Юрист, 2002. 427 с.
3. Кормич Б.А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К, 2011. С. 260 – 281.
4. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: Навч. посібник. Київ: Кондор, 2004. С. 214 – 271.
5. Е-Урядування та Е-Демократія. Навчальний посібник у 15 частинах. URL: <https://egap.in.ua/biblioteka/e-uriaduvannia-ta-e-demokratiia-navchalnyi-posibnyk/>
6. Проблеми суспільної безпеки в процесі розвитку соціальних мереж: монографія / В. Попик (кер. про ек ту), В. Горовий, О. Онищенко та ін.; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 202 с.
7. Гуцу С. Ф. Правове регулювання мережі інтернет: міжнародний і вітчизняний досвід. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*. 2018. № 2 (38). С. 114 – 118. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2018.2\(38\).152935](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2018.2(38).152935)
8. Янчк Ю.В. Інформаційні відносини в мережі Інтернет: теоретико-правовий аспект. *Право і суспільство*. 2017. № 5. Ч. 2. С. 151 – 155.
9. Бортник Н., Єсімов С. Відносини в мережі Інтернет як об'єкт правового регулювання. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2019. Випуск 6. № 22. С. 147-153. <https://doi.org/10.23939/law2019.22.147>

10. Лесько Н.В., Малець М.Р. Правова характеристика глобальної мережі Інтернет. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 186 – 189.
11. Концепція розвитку електронного урядування в Україні до 2020 року. Презентація Державного агентства з питань електронного урядування в Україні. URL: <file:///C:/Users/7216~1/AppData/Local/Temp/concept.pdf>

Нормативно-правові акти

1. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 № 1280-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 12. Ст.155.
2. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст. 18.
3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст.275.
4. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05 жовтня 2017 № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст.400.
5. Про затвердження Порядку інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади та Порядку функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади: Наказ Держкомінформ від 25 листопада 2002 р. № 327/225. *Офіційний вісник України*. 2003. № 2. Ст. 49.
6. Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи "Електронний Уряд": Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р. № 208. *Офіційний вісник України*. 2003. № 9. Ст. 378.
7. Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг: Указ Президента України від 29 липня 2019 року №558/2019. *Офіційний вісник України*. 2019. № 17. Ст. 630.
8. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо функціонування офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 493. *Офіційний вісник України*. 2019. № 49. Ст. 1665.
9. Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 918-р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 99. Ст. 3234.
10. Про затвердження Положення про Систему BankID Національного банку України: постанова Національного банку України від 17.03.2020 № 32. *Офіційний вісник України*. 2020. № 57. Ст. 1802.
11. Про затвердження Переліку і Порядку надання інформаційних та інших послуг використанням електронної інформаційної системи «Електронний Уряд»: Наказ Держкомзв'язку від 15 серпня 2003 р. № 149. *Офіційний вісник України*. 2003. № 48. Ст. 2547.
12. Про затвердження Порядку використання електронних довірчих послуг в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях державної форми власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 749. *Офіційний вісник України*. 2018. № 76. Ст. 2528.
13. Про адміністрування домену .UA: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 липня 2003 р. № 447-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2003-%D1%80#Text>
14. *Declaration on freedom of communication on the Internet*. Adopted by the Committee of Ministers at the 840th meeting of the Ministers' Deputies. Strasbourg, 28.05.2003. URL: <https://rm.coe.int/16805dfbd5>

Електронні ресурси:

1. <https://diia.gov.ua/>
2. <https://egap.in.ua/>
3. <https://tapas.org.ua/components/elektronni-posluhy/>

4. <https://www.ukc.gov.ua/>

ТЕМА 9. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСОБІВ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ

1. Основні моделі правого регулювання інформаційної діяльності.
2. Міжнародно-правові основи регулювання телекомунікацій.
3. Правове регулювання використання радіочастот.
4. Регулювання ринку телекомунікацій.
5. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації.

Література

1. Адміністративне право України / за ред. С. Ківалова. Одеса: Юридична література, 2003.
2. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: Навч. посібник. Київ: Кондор, 2004.
3. Крос К., Гакет Р. Політична комунікація і висвітлення новин у демократичних суспільствах: перспективи конкуренції. Київ: Основи, 2000 с. 23 – 26.
4. Кормич Б.А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К, 2011. С. 237 – 259.
5. Авдєєва Т. Регулювання медійної сфери: система органів влади та їхні повноваження. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/regulyuvannya-medijnoyi-sfery/>
6. Довгий С.О., Воробієнко П.П., Гуляєв К.Д. та ін. Сучасні телекомунікації: Мережі, технології, безпека, економіка, регулювання. За заг. ред. Довгого С.О. Київ: «Азимут-Україна», 2013. 608 с.

Нормативно-правові акти

1. Статут Міжнародного союзу електрозв'язку (Статут Ратифіковано Законом України № 116/94-ВР від 15 липня 1994 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_099#Text
2. Генеральна угода з торгівлі послугами 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_017#Text
3. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX (набуває чинності з 01.01.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>
4. Про радіочастотний ресурс України: Закон України від 1 червня 2000 р. № 1770-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 36. Ст. 298.
5. Про телекомунікації Закон України від 18 листопада 2003 р. № 1280-IV (втрачає чинності з 01.01.2022 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 12. Ст. 155.
6. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації: Указ Президента України від 23 листопада 2011 року № 1067/2011. *Офіційний вісник України*. 2011. № 94. Ст. 3417.
7. Про затвердження Національної таблиці розподілу смуг радіочастот України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2005 р. № 1208. *Офіційний вісник України*. 2005 № 51. Ст. 3196.
8. Про затвердження Плану використання радіочастотного ресурсу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 2006 р. № 815. *Офіційний вісник України*. 2006. № 24. Ст. 1771.
9. Регламент Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації. Затверджено Рішенням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації від 21 жовтня 2014 № 720. URL: <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=18&language=uk>.

ТЕМА 10. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДРУКОВАНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1. Поняття та правові основи діяльності друкованих ЗМІ.
2. Умови та порядок державної реєстрації друкованих ЗМІ.
3. Правовий захист журналістів.
4. Правові основи діяльності інформаційних агентств.
5. Працівники інформаційних агентств.
6. Державна реєстрація інформаційних агентств.
7. Правове регулювання видавничої справи.
8. Державний реєстр видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
9. Обов'язковий примірник видань.

Література

1. Адміністративне право України / за ред. С. Ківалова. Одеса: Юридична література, 2003.
2. Виноградова Г. В. Правове регулювання інформаційних відносин в Україні: Навч. посібник. Київ : Юстініан, 2006.
3. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: Навч. посібник. Київ: Кондор, 2004.
4. Кормич Б.А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К, 2011. С. 282 – 297.
5. Марущак А. Доступ до інформації: права журналістів. URL: http://www.uapp.org/uk/legal_library/11/21.html.
6. Грицай І. О., Примаков К. Ю. Адміністративно(правові основи регулювання у сфері масової інформації в Україні: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. 256 с.
7. Павликівський В.І. Кримінально-правове забезпечення свободи слова та професійної діяльності журналістів в Україні : монографія. Харків: Панов, 2016. 488 с.
8. Харенко О. В. Інформаційно-правовий статус друкованих засобів масової інформації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2015. Вип. 16(1). С. 82-86.

Нормативно-правові акти

1. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 1. Ст. 1.
2. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальних захист журналістів: Закон України від 23 вересня 1997 р. № 540/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 50. Ст. 302.
3. Про інформаційні агентства: Закон України від 28 лютого 1995 р. № 74/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 13. Ст. 83.
4. Про обов'язковий примірник документів: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 595-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст. 199.
5. Про видавничу справу: Закон України від 05 червня 1997 № 318/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 32. Ст. 206.
6. Про затвердження Положення про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації в Україні та Положення про державну реєстрацію інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності: Наказ Міністерства юстиції України від 21 лютого 2006 р. № 12/5. *Офіційний вісник України*. 2006. № 9. Ст. 571.

7. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 р. № 135. *Офіційний вісник України*. 2017. № 24. Ст. 679.

ТЕМА 11. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1. Поняття та суб'єкти діяльності в сфері телерадіомовлення.
2. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, структура та повноваження
3. Порядок ліцензування телерадіомовлення. Державний реєстр суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення.
4. Візуальні позначки класифікації відеопродукції.
5. Правове регулювання та суб'єкти діяльності в сфері кінематографії
6. Державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів.
7. Правовий статус Інтернет-ЗМІ в Україні.

Література

1. Адміністративне право України / за ред. С. Ківалова. Одеса: Юридична література, 2003.
2. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: Навч. посібник. Київ: Кондор, 2004.
3. Кормич Б.А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К, 2011. С. 297 – 311.
4. Регулювання медійної сфери: система органів влади та їхні повноваження. URL: <https://www.prostir.ua/?library=rehulyuvannya-medijnoji-sfery-systema-orhaniv-vlady-ta-jihni-rovnovazhennya>
5. Грицай І. О., Примаков К. Ю. Адміністративно(правові основи регулювання у сфері масової інформації в Україні: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. 256 с.
6. "Інтернет-ЗМІ в Україні: проблеми визначення нормативно-правового статусу та врегулювання діяльності". Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyni-strategii/internet-zmi-v-ukraini-problemi-viznachennya-normativno>.
7. Яковлев П. О. Державне регулювання у сфері телебачення в контексті забезпечення інформаційної безпеки. *Правова позиція*. 2020. № 3 (28). С. 82 – 86.
8. Павленко Є. Функціонування суспільного телерадіомовлення України як суб'єкта державної комунікативної політики. Державне управління та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 4 (39). С. 115–121.

Нормативно-правові акти

1. Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення: Закон України від 23 вересня 1997 р № 538/97-ВР. (в редакції закону від 03.03.2005№ 2461-IV). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 16. Ст. 265.
2. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21 грудня 1993 року (в редакції закону від 12.01.2006 № 3759-ХІІ № 3317-IV). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 18. Ст. 155.
3. Про Суспільне телебачення і радіомовлення України: Закон України від 17 квітня 2014 р. № 1227-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 27. Ст. 904.
4. Про затвердження Положення про Міністерство культури України: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2014 р. № 495. *Офіційний вісник України*. 2014. № 81. Ст. 2285.

5. Про кінематографію: Закон України від 13 січня 1998 р. № 9/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 22. Ст. 114.
6. Про затвердження Положення про Державний реєстр виробників, розповсюджувачів і демонстраторів фільмів: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. № 27. *Офіційний вісник України*. 2004. № 2. Том 1. Ст. 51.
7. Про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 р. № 1315. *Офіційний вісник України*. 1998. № 33. Ст. 1253.
8. Про затвердження Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 01 грудня 2010 № 1684. *Офіційний вісник України*. 2010. № 100. Ст. 3580.
9. Про затвердження Системи візуальних позначок з індексом кіновідеопродукції залежно від аудиторії, на яку вона розрахована: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 8 лютого 2012 № 117. *Офіційний вісник України*. 2012. № 19. Ст. 720.
10. Про затвердження конкурсних умов: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 20 грудня 2019 № 2243. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2243295-19#Text>.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Принципи та категорії інформаційного права

Становлення та розвиток категорії «інформація».
Основні моделі розвитку інформаційного суспільства

Тема 2. Предмет, метод та система інформаційного права

Історичні передумови виникнення галузі інформаційного права України.
Місце інформаційного права у системі права України.

Тема 3. Гарантії прав і свобод людини в сфері інформації

Механізм забезпечення прав громадянина в інформаційній сфері.
Аналіз судової практики щодо захисту інформаційних прав людини і громадянина.

Тема 4. Доступ до публічної інформації

Відповідальність за порушення законодавства про доступ до публічної інформації.
Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації.

Тема 5. Правові режими інформації та інформаційних ресурсів

Класифікація інформаційних ресурсів.
Права суб'єктів, що беруть участь в інформаційних відносинах щодо певного інформаційного ресурсу.

Тема 6. Види інформації з обмеженим доступом

«Таємниця слідства» в українському законодавстві.
Юридична відповідальність за порушення режиму конфіденційності інформації.

Тема 7. Національні інтереси та національна безпека в інформаційній політиці держави

Роль «Стратегії національної безпеки України» в реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки.
Характеристика Воєнної доктрини України в контексті забезпечення інформаційної безпеки.

Тема 8. Правове регулювання функціонування мережі Інтернет

Досвід правового регулювання Інтернет у провідних країнах світу.
Основні проблеми у правовому регулюванні функціонування мережі Інтернет в Україні.

Тема 9. Правове регулювання засобів телекомунікації

Розподіл номерного ресурсу телекомунікаційної мережі загального користування України.

Організація контролю якості телекомунікаційних послуг

Тема 10. Правове регулювання діяльності друкованих засобів масової інформації

Політико-правовий контекст діяльності у сфері масової інформації.

Правовий статус суб'єктів діяльності друкованих засобів масової інформації

Тема 11. Правове регулювання діяльності електронних засобів масової інформації

Загальна характеристика суспільного телерадіомовлення.

Особливості правового регулювання Інтернет-ЗМІ.

Тема 12. Правове регулювання діяльності із захисту інформації

Основні принципи діяльності із захисту інформації.

Захист інформації в інформаційних системах.

Технічний захист інформації.

Криптографічний захист інформації.

Національна система конфіденційного зв'язку.

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Ліцензування та атестація робіт із захисту інформації.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ
Теми рефератів з курсу «Інформаційне право»

1. Розвиток поглядів на сутність поняття «інформація».
2. Світові тенденції в формуванні галузі інформаційного права.
3. Суб'єкти та об'єкти інформаційних правовідносин.
4. Цілі і завдання Національної програми інформатизації
5. Роль інформації в публічному адмініструванні.
6. Засоби масової інформації як елемент громадянського суспільства.
7. Організаційно-правові засади управління ринком телекомунікацій.
8. Формування законодавства щодо регулювання мережі «Інтернет» в іноземних країнах.
9. Правові засади формування «Європейського інформаційного простору» в рамках ЄС
10. Інститут державної таємниці: історія формування та тенденції розвитку.
11. Правове регулювання банківської таємниці.
12. Таємна та конфіденційна інформація: особливості правового регулювання.
13. Організаційно-правові засади захисту персональних даних.
14. Організація роботи з правового захисту комерційної таємниці.
15. Інформаційна безпека як складова національної безпеки.
16. Національна система конфіденційного зв'язку.
17. Правові засади захисту інформації в автоматизованих системах.
18. Правові засади формування громадського телебачення.
19. Інформаційне забезпечення діяльності органів виконавчої влади.
20. Інформаційне забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування.

ПИТАННЯ НА ІСПИТ

1. Інформація як категорія інформаційного права.
2. Загальні характеристики інформації.
3. Юридичні особливості інформації.
4. Основні етапи розвитку технології обробки інформації.
5. Основні риси сучасного інформаційного суспільства.
6. Інформаційний простір
7. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства.
8. Поняття, предмет та метод інформаційного права.
9. Система та джерела інформаційного права.
10. Галузі та види інформації, передбачені національним законодавством.
11. Поняття інформаційних правовідносин.
12. Суб'єкти та об'єкти інформаційних відносин.
13. Поняття та види інформаційної діяльності.
14. Міжнародні та конституційні засади прав людини в галузі інформації.
15. Класифікація та генезис прав людини в галузі інформації.
16. Підстави та випадки обмеження прав людини в галузі інформації.
17. Захист персональних даних.
18. Доступ до правової інформації.
19. Доступ до екологічної інформації.
20. Поняття та види публічної інформації.
21. Правовий статус розпорядника публічної інформації.
22. Способи доступу до публічної інформації.
23. Гарантії доступу до публічної інформації
24. Інформаційні права громадян - суб'єктів виборчого процесу.
25. Поняття інформаційних ресурсів.
26. Правовий режим інформаційних ресурсів.
27. Режим доступу до інформації, поняття та зміст.
28. Відкрита інформація: загальна характеристика.
29. Інформація з обмеженим доступом: загальна характеристика.
30. Конфіденційна інформація
31. Право власності на інформацію.
32. Інформаційні продукти та інформаційні послуги.
33. Обмеження щодо виробництва та розповсюдження інформації
34. Державна таємниця: поняття та правовий режим.
35. Звід відомостей, що становлять державну таємницю.
36. Державні експерти з питань таємниць
37. Таємниця приватного життя.
38. Службова інформація.
39. Комерційна таємниця.
40. Загальна характеристика та види професійної таємниці.
41. Обмеження виробництва та ввезення інформаційної продукції
42. Історія формування категорій національна безпека та національні інтереси.
43. Поняття національних інтересів.

44. Поняття національної безпеки.
45. Поняття та склад інформаційної безпеки.
46. Правові основи захисту (забезпечення) інформаційної безпеки в Україні.
47. Напрямки державної політики в сфері інформаційної безпеки.
48. Об'єкти інформаційної безпеки України.
49. Інституційний механізм інформаційної безпеки.
50. Завдання та функції Ради національної безпеки та оборони
51. Міжнародно-правові засади інформаційної безпеки.
52. Основні поняття і принципи, пов'язані з функціонуванням Інтернет, визначені в національному законодавстві.
53. Суб'єкти і об'єкти правовідносин, які виникають щодо функціонування Інтернет
54. Декларація Ради Європи «Про свободу спілкування в Інтернет»
55. Національна програма інформатизації
56. Електронні документи та електронний документообіг.
57. Правові основи розміщення інформації органів державної влади в Інтернет.
58. Поняття та функції «електронного уряду»
59. Правові основи адміністрування домену «.UA».
60. Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів.
61. Загальні принципи державного регулювання сфери інформаційних послуг. Класифікація видів інформаційної діяльності.
62. Міжнародно-правове регулювання телекомунікацій. Міжнародний союз електрозв'язку.
63. Генеральна угода з торгівлі послугами.
64. Регулювання ринку телекомунікацій. Функції Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації.
65. Правове регулювання використання радіочастот. Адміністрація зв'язку та радіочастот.
66. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації.
67. Ліцензування та державний контроль робіт з технічного та криптографічного захисту інформації.
68. Правові основи створення та діяльності друкованих ЗМІ.
69. Умови та порядок державної реєстрації друкованих ЗМІ.
70. Правовий статус працівників засобів масової інформації.
71. Правовий захист журналістів
72. Правові основи діяльності інформаційних агентств.
73. Працівники інформаційних агентств.
74. Державна реєстрація інформаційних агентств.
75. Правове регулювання видавничої справи.
76. Обов'язковий примірник видань
77. Державний реєстр видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
78. Правові основи діяльності електронних ЗМІ.
79. Структура національного телебачення і радіомовлення

80. Структура та повноваження Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.
81. Порядок ліцензування каналів мовлення.
82. Контрольні функції Національної ради з питань телебачення і радіомовлення.
83. Візуальні позначки класифікації відеопродукції, визначені законодавством.
84. Правові основи розповсюдження і демонстрування фільмів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Declaration on freedom of communication on the Internet. Adopted by the Committee of Ministers at the 840th meeting of the Ministers' Deputies. Strasbourg, 28.05.2003. URL: <https://rm.coe.int/16805dfbd5>.
2. Авдєєва Т. Регулювання медійної сфери: система органів влади та їхні повноваження. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/regulyuvannya-medijnoyi-sfery/>.
3. Адміністративне право України / за ред. С. Ківалова. Одеса: Юридична література, 2003. 896 с.
4. Алексєєва Є. Доступ до екологічної інформації: аналітична записка. URL: https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/A2I_polisi.pdf.
5. Бахрах Д. Н. Административное право: Учебник для вузов. Москва: БЕК, 1999. 368 с.
6. Бачило И.Л. Информационное право. Основы практической информатики. Москва: Юринформцентр, 2001. 352 с.
7. Белєвцева В.В. Правовий режим інформаційних ресурсів. *Інформація і право*. 2011. № 3(3). С. 41 – 46.
8. Бортник Н., Єсімов С. Відносини в мережі Інтернет як об'єкт правового регулювання. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2019. Випуск 6. № 22. С. 147-153. <https://doi.org/10.23939/law2019.22.147>
9. Буртник Х. Конфіденційна інформація, інформація про особу та персональні дані: співвідношення і регулювання. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/konfidentsijna-informatsiya-informatsiya-pro-osobu-ta-personalni-dani-spivvidnoshennya-i-regulyuvannya/>
10. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 7, № 8, № 9. Ст. 48.
11. Виноградова Г. В. Правове регулювання інформаційних відносин в Україні: Навч. посібник. Київ : Юстініан, 2006. 176 с.
12. Генеральна угода з торгівлі послугами 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_017#Text.
13. Горова С. В. Особа в інформаційному суспільстві: виклики сьогодення / наук. ред. О. С. Онищенко. Київ, 2017. 467 с.
14. Грабар Н. С. Механізми інформаційної безпеки України в умовах інформаційного глобалізму. *Право та державне управління*. 2019. № 2 (35). Том 1. С. 168 – 173. DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2-1.26>.
15. Грицай І. О., Примаков К. Ю. Адміністративно(правові) основи регулювання у сфері масової інформації в Україні: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. 256 с.
16. Гуцу С. Ф. Правове регулювання мережі інтернет: міжнародний і вітчизняний досвід. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*. 2018. № 2 (38). С. 114 – 118. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2018.2\(38\).152935](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2018.2(38).152935).
17. Декларация принципов «Построение информационного общества – глобальная задача в новом тысячелетии». Женева. 12 декабря 2003 г. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c57#Text.
18. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций. Затверджена резолюцією 55/2 Генеральної Асамблеї ООН від 8 вересня 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_621#Text.
19. Деякі питання ліцензування господарської діяльності з надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису) та технічного захисту інформації за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України: Постанова КМ України від 16 листопада 2016 р. № 821. *Офіційний вісник України*. 2016. № 93. Ст. 3033.
20. Діордіца І. Класифікація інформаційних прав і свобод людини та громадянина. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 7. С. 116 – 122.

21. Довгий С.О., Воробієнко П.П., Гуляєв К.Д. та ін. Сучасні телекомунікації: Мережі, технології, безпека, економіка, регулювання / За заг. ред. Довгого С.О. Київ: «Азимут-Україна», 2013. 608 с.
22. Доступ до публічної інформації: найчастіші запитання та відповіді / За заг. ред. В. Андрусіва, Д. Котляра; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. Київ: Агентство «Україна», 2012. 64 с.
23. Е-Урядування та Е-Демократія. Навчальний посібник у 15 частинах. URL: <https://egap.in.ua/biblioteka/e-uriaduvannia-ta-e-demokratiia-navchalnyi-posibnyk/>.
24. Ємельянов С. Л. Проблемні аспекти класифікації інформації з обмеженим доступом в Україні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Одеса: Юрид. л-ра, 2012. Т. 12. С.130 – 140.
25. Єсімов С., Ковалів М., Скриньковський Р. Правові режими службової інформації в Україні. *Path of Science*. 2018. Vol. 4, No 4. DOI: 10.22178/pos.33-5.
26. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#o95.
27. Запобігання новим викликам та загрозам інформаційній безпеці України: правові аспекти: матеріали наук.-практ. конф. (06 жовт. 2016 р.) / Упоряд.: В.М. Фурашев. Київ: НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», Вид-во «Політехніка», 2016. 204 с.
28. Звід відомостей, що становлять державну таємницю: Наказ Центрального управління Служби безпеки України 23 грудня 2020 року № 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#n7>.
29. Золотар О.О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика: монографія. Київ: ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2018. 446 с.
30. Золотар О.О. Правовий статус людини в інформаційному суспільстві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 1. С. 84 – 87. URL: http://lsej.org.ua/1_2018/25.pdf.
31. Інформація. Дипломатія. Психологія / Под ред. Кашлева Ю.Б. Москва: Известия, 2002. 616 с.
32. Ільницька У. Інформаційна безпека України: сучасні виклики, загрози та механізми протидії негативним інформаційно-психологічним впливам. *Гуманітарні візії*. 2016. Т. 2 № 1. С. 27 – 32.
33. Інтернет-ЗМІ в Україні: проблеми визначення нормативно-правового статусу та врегулювання діяльності. Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyni-strategii/internet-zmi-v-ukraini-problemi-viznachennya-normativno>.
34. Калюжний Р.А. Марценюк А.Г. Предмет та методи інформаційного права. *Правова інформатика*. 2008. № 3 (19). С. 5 – 9.
35. Калюжний Р.А., Швець М.Я., Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д. та ін. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики / за ред. Р.А. Калюжного, В.О. Шамрая. Київ: Видавництво «КВІЦ», 2002. 296 с.
36. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура: Пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана. Москва: ГУ ВШЭ, 2000. 608 с.
37. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) від 25 червня 1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text.
38. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28 січня 1981. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text.
39. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
40. Конвенція про кіберзлочинність від 23 листопада 2001 р. *Офіційний вісник України*. 2007. № 65. Ст. 2535.

41. Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-ї річниці незалежності України. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 356 с.
42. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
43. Концепція розвитку електронного урядування в Україні до 2020 року. Презентація Державного агентства з питань електронного урядування в Україні. URL: <file:///C:/Users/7216~1/AppData/Local/Temp/concept.pdf>.
44. Копылов В. А. Информационное право. Москва: Юрист, 2002. 427 с.
45. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи. Київ: Кондор, 2004. 384 с.
46. Кормич Б.А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К, 2011. 334 с.
47. Кормич Б.А. Предмет та метод інформаційного права. *Актуальні проблеми політики: Зб. наук. праць*. Одеса: Юридична література, 2004. Вип. 19. С. 38 – 48.
48. Косевцов В.О., Бінько І.Ф. Національна безпека України: проблеми і шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів / Рада національної безпеки України, НІСД. Київ, 1996. 54 с.
49. Кремень В.Г., Бінько І.Ф. Головащенко С.І. Політична безпека України: концептуальні засади та система забезпечення. Київ: МАУП, 1998. 91 с.
50. Крос К., Гакет Р. Політична комунікація і висвітлення новин у демократичних суспільствах: перспективи конкуренції. Київ: Основи, 2000. 142 с.
51. Лесько Н.В., Малець М.Р. Правова характеристика глобальної мережі Інтернет. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 186 – 189.
52. Ліпкан В. А., Баскаков В. Ю. Адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом в Україні: Монографія / За заг. ред. В. А. Ліпкана. Київ: ФОП О. С. Ліпкан, 2013. 344 с.
53. Ліпкан В.А. Максименко Ю.Є., Желіховський В.М. Інформаційна безпека України в умовах Євроінтеграції. Київ: КНТ, 2006. 280 с.
54. Марущак А. Доступ до інформації: права журналістів. URL: http://www.uapp.org/uk/legal_library/11/21.html.
55. Марущак А.І. Інформаційне право: Доступ до інформації. Навчальний посібник. Київ: КНТ, 2007. 532 с.
56. Мороз В.М. Інформаційний ресурс як об'єкт державного управління: зміст, принципи та характеристика системи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 1. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1547>. DOI: 10.32702/2307-2156-2020.1.1.
57. Науково-практичний коментар до Закону України «Про доступ до публічної інформації» / За заг. ред. Д. Котляра. Київ, 2012. URL: http://kvs.gov.ua/Dost_public/Nauk-prak_kom.pdf.
58. Нашинець-Наумова А.Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання. Монографія. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 168 с.
59. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 № 2801-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.
60. Павленко Є. Функціонування суспільного телерадіомовлення України як суб'єкта державної комунікативної політики. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 4 (39). С. 115–121.
61. Павликівський В.І. Кримінально-правове забезпечення свободи слова та професійної діяльності журналістів в Україні : монографія. Харків: Панов, 2016. 488 с.
62. Пазюк А.В. (ред.). Інтеграція України в європейське інформаційне суспільство: виклики та завдання. Київ: ФОП Клименко, 2014. 212 с. URL: <https://rm.coe.int/1680599369>.
63. Перший протокол та протоколи № 1,4,6,7,9,10 та 11 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
64. Питання Апарату Ради національної безпеки і оборони України: Указ Президента України від 26 лютого 2021 р. № 76/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76/2021#Text>.

65. Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації: Указ Президента України від 05.05.2011 № 547/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/547/2011#Text>.
66. Посібник за статтею 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод / Пер. з доп. О. Дроздова та О. Дроздової. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/1259d4263dac852ef056_file.pdf
67. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
68. Про адміністрування домену .UA: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 липня 2003 р. № 447-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2003-%D1%80#Text>
69. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5- 6. Ст. 30.
70. Про видавничу справу: Закон України від 05 червня 1997 № 318/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 32. Ст. 206.
71. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо функціонування офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 493. *Офіційний вісник України*. 2019. № 49. Ст. 1665.
72. Про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 р. № 1315. *Офіційний вісник України*. 1998. № 33. Ст. 1253.
73. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальних захист журналістів: Закон України від 23 вересня 1997 р. № 540/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 50. Ст. 302.
74. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3475-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 258.
75. Про державну статистику: Закон України від 17 вересня 1992 р. в редакції Закону України від 13.07.2000 *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 43. Ст. 362.
76. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-XII в редакції Закону № 1079-XIV від 21.09.99. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 49. Ст. 428.
77. Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг: Указ Президента України від 29 липня 2019 року №558/2019. *Офіційний вісник України*. 2019. № 17. Ст. 630.
78. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.
79. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 1. Ст. 1.
80. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05 жовтня 2017 № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст.400.
81. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст.275.
82. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX (набуває чинності з 01.01.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>
83. Про затвердження граничних норм витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитом на інформацію: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. № 740. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2011-%D0%BF#Text>.
84. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: Наказ Національного агентства України з питань державної служби 05 серпня 2016 року № 158 (у редакції наказу Національного агентства України з питань державної служби від 28 квітня 2021 року № 72-21). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>.

85. Про затвердження зобов'язання громадянина України у зв'язку з допуском до державної таємниці та анкети для оформлення допуску до державної таємниці: Наказ СБУ № 190 від 18 червня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0753-01#Text>.
86. Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 348. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-97-%D0%BF#Text>.
87. Про затвердження Інструкції про порядок здійснення Службою безпеки України контролю за додержанням порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни: Наказ Центрального управління Служби безпеки України 18.08.2017 № 471. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1127-17#Text>.
88. Про затвердження конкурсних умов: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 20 грудня 2019 № 2243. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2243295-19#Text>.
89. Про затвердження Національної таблиці розподілу смуг радіочастот України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2005 р. № 1208. *Офіційний вісник України*. 2005 № 51. Ст. 3196.
90. Про затвердження Переліку і Порядку надання інформаційних та інших послуг використанням електронної інформаційної системи «Електронний Уряд»: Наказ Держкомзв'язку від 15 серпня 2003 р. № 149. *Офіційний вісник України*. 2003. № 48. Ст. 2547.
91. Про затвердження Плану використання радіочастотного ресурсу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 2006 р. № 815. *Офіційний вісник України*. 2006. № 24. Ст. 1771.
92. Про затвердження Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 01 грудня 2010 № 1684. *Офіційний вісник України*. 2010. № 100. Ст. 3580.
93. Про затвердження Положення про Державний реєстр виробників, розповсюджувачів і демонстраторів фільмів: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. № 27. *Офіційний вісник України*. 2004. № 2. Том 1. Ст. 51.
94. Про затвердження Положення про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації в Україні та Положення про державну реєстрацію інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності: Наказ Міністерства юстиції України від 21 лютого 2006 р. № 12/5. *Офіційний вісник України*. 2006. № 9. Ст. 571.
95. Про затвердження Положення про Міністерство культури України: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2014 р. № 495. *Офіційний вісник України*. 2014. № 81. Ст. 2285.
96. Про затвердження Положення про Систему BankID Національного банку України: постанова Національного банку України від 17.03.2020 № 32. *Офіційний вісник України*. 2020. № 57. Ст. 1802.
97. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 р. № 135. *Офіційний вісник України*. 2017. № 24. Ст. 679.
98. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2001 р. № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2001-%D0%BF#Text>.
99. Про затвердження Порядку використання електронних довірчих послуг в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та

- організаціях державної форми власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 749. *Офіційний вісник України*. 2018. № 76. Ст. 2528.
100. Про затвердження Порядку інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади та Порядку функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади: Наказ Держкомінформ від 25 листопада 2002 р. № 327/225. *Офіційний вісник України*. 2003. № 2. Ст. 49.
  101. Про затвердження Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці: Постанова Національного банку України від 14 липня 2006 р. № 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0935-06#Text>.
  102. Про затвердження Системи візуальних позначок з індексом кіновідеопродукції залежно від аудиторії, на яку вона розрахована: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 8 лютого 2012 № 117. *Офіційний вісник України*. 2012. № 19. Ст. 720.
  103. Про затвердження Типової інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 736. *Офіційний вісник України*. 2016. № 85. Ст. 2783.
  104. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481.
  105. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20 листопада 2003 р. № 1296-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 14. Ст. 192.
  106. Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи "Електронний Уряд": Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р. № 208. *Офіційний вісник України*. 2003. № 9. Ст. 378.
  107. Про звернення громадян: Закон України від 02 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.
  108. Про інформаційні агентства: Закон України від 28 лютого 1995 р. № 74/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 13. Ст. 83.
  109. Про інформацію: Закон України в редакції Закону № 2938-VI від 13 січня 2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 313.
  110. Про кінематографію: Закон України від 13 січня 1998 р. № 9/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 22. Ст. 114.
  111. Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України: Постанова Верховної Ради України від 16 січня 1997 р. № 3/97-ВР. *Голос України*. 4 лютого 1997. С. 5.
  112. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 75/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст. 182.
  113. Про культуру: Закон України від 14 грудня 2010 р. № 2778-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 64. Ст. 168.
  114. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 № 222-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. Ст. 158.
  115. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25 червня 1993 року № 3322-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 33. Ст. 345.
  116. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
  117. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації: Указ Президента України від 23 листопада 2011 року № 1067/2011. *Офіційний вісник України*. 2011. № 94. Ст. 3417.
  118. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст. 18.
  119. Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення: Закон України від 23 вересня 1997 р. № 538/97-ВР. (в редакції закону від 03.03.2005 № 2461-IV). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 16. Ст. 265.

120. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
121. Про обов'язковий примірник документів: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 595-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст. 199.
122. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 р. № 537-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 12. Ст. 102.
123. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці *Постанова Кабінету Міністрів України* від 9 серпня 1993 р. № 611. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text>.
124. Про Перелік посадових осіб, на яких покладається виконання функцій державного експерта з питань таємниць: Указ Президента України від 19 травня 2020 року № 190/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190/2020#Text>.
125. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 10 червня 1997 р. № 503/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/503/97#Text>.
126. Про радіочастотний ресурс України: Закон України від 1 червня 2000 р. № 1770-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 36. Ст. 298.
127. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 року № 183/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.
128. Про рекламу: Закон України від 03 липня 1996 р. № 1121-IV в ред. Закону України від 11.07.2003 № 1121-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 8. Ст. 62.
129. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні»: *Постанова Верховної Ради України* від 03.07.2014 № 1565-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 33. Ст. 1163
130. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 4 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
131. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію кібербезпеки України": Указ Президента України від 26 серпня 2021 р. № 447/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013>.
132. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25 лютого 2017 р. № 47/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>.
133. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.
134. Про Суспільне телебачення і радіомовлення України: Закон України від 17 квітня 2014 р. № 1227-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 27. Ст. 904.
135. Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 918-р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 99. Ст. 3234.
136. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21 грудня 1993 року (в редакції закону від 12.01.2006 № 3759-XII № 3317-IV). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 18. Ст. 155.
137. Про телекомунікації: Закон України від 18 листопада 2003 р. № 1280-IV (втрачає чинності з 01.01.2022 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 12. Ст. 155.
138. Проблеми суспільної безпеки в процесі розвитку соціальних мереж: монографія / В. Попик, В. Горючий, О. Онищенко та ін.; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 202 с.
139. Регламент Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації. Затверджено Рішенням Національної комісії, що здійснює державне

- регулювання у сфері зв'язку та інформатизації від 21 жовтня 2014 № 720. URL: <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=18&language=uk>.
140. Регулювання медійної сфери: система органів влади та їхні повноваження. URL: <https://www.prostir.ua/?library=rehulyvannya-medijnoji-sfery-systema-orhaniv-vlady-ta-jihni-povnovazhenya>.
  141. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20 січня 2012 року № 2-рп/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text>.
  142. Соснін О. Права та свободи в інформаційно-комунікаційній діяльності сучасної людини. *Lexinform*. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/prava-ta-svobody-v-informatsijno-komunikatsijnij-diyalnosti-suchasnoyi-lyudyny/>.
  143. Статут Міжнародного союзу електрозв'язку (Статут Ратифіковано Законом України № 116/94-ВР від 15 липня 1994 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_099#Text.
  144. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя. Науково-методичний посібник для суддів. Київ, 2015. 208 с.
  145. Харенко О. В. Інформаційно-правовий статус друкованих засобів масової інформації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2015. Вип. 16(1). С. 82-86.
  146. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40 – 44. Ст. 356.
  147. Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д., Гриценко В.В. та ін. Основи інформаційного права України: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2004. 274 с.
  148. Чердинцев Ю.Г. Адміністративно-правове регулювання режиму державної таємниці в Україні. Дис. ... д-ра філос. Одеса, 2020. 239 с.
  149. Яковлев П. О. Державне регулювання у сфері телебачення в контексті забезпечення інформаційної безпеки. *Правова позиція*. 2020. № 3 (28). С. 82 – 86.
  150. Янчук Ю.В. Інформаційні відносини в мережі Інтернет: теоретико-правовий аспект. *Право і суспільство*. 2017. № 5. Ч. 2. С. 151 – 155.

Електронні ресурси:

1. Роз'яснення законодавства та правозастосування. *Офіційний веб-сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини*. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/informright/rozyasnennya-zakonodavstva-ta-pravozastosuvannya/>
2. Онлайн-курс «Захист персональних даних», створений Офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та Офісом Ради Європи в Україні в межах Спільного проєкту "ЄС та Рада Європи працюють разом задля посилення операційної спроможності Омбудсмена у захисті прав людини" та у співпраці зі студією онлайн-освіти EdEra. Перша частина курсу: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/?edit=true#!371>; друга частина курсу: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/?edit=true#!372>
3. <https://diia.gov.ua/>
4. <https://egap.in.ua/>
5. <https://tapas.org.ua/components/elektronni-posluhy/>
6. <https://www.ukc.gov.ua/>